JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

610 **UALIMU**

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Mwaka: 2008**

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B**, **C, D** na **E.**
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na swali **moja (1)** kutoka katika kila sehemu **B**, **C, D** na **E.**
3. Sehemu A ina alama 40, sehemu B, C, D na E zina alama 15 kila moja.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Shule moja ina walimu wenye taaluma nzuri lakini ufaulu wa wanafunzi unaendelea kushuka. Chambua sababu zinazoweza kuchangia hali hiyo kwa kuzingatia mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Sababu moja inaweza kuwa matumizi ya mbinu za ufundishaji zisizomshirikisha mwanafunzi kikamilifu. Walimu wanaweza kuwa na taaluma nzuri lakini wakategemea zaidi mihadhara na maelezo ya upande mmoja, jambo linalopunguza ushiriki wa wanafunzi na hivyo kushusha uelewa wao wa masomo.

Sababu nyingine ni kutokuzingatia tofauti za wanafunzi katika ujifunzaji. Endapo ufundishaji hauzingatii mitindo, kasi, na uwezo tofauti wa wanafunzi, baadhi yao hubaki nyuma hata kama mwalimu ana ujuzi mzuri wa kitaaluma.

Sababu ya tatu ni matumizi duni ya tathmini katika mchakato wa ufundishaji. Ikiwa tathmini haitumiki kufuatilia maendeleo ya wanafunzi na kurekebisha ufundishaji, mapungufu ya wanafunzi huendelea bila kushughulikiwa mapema.

Aidha, hali ya motisha kwa wanafunzi na walimu inaweza kuwa duni. Kukosekana kwa hamasa, usaidizi wa kisaikolojia, au mazingira chanya ya kujifunzia huathiri kwa kiasi kikubwa mchakato wa ujifunzaji.

2. Katika jamii fulani, wanafunzi huonekana kukata tamaa mapema kuhusu elimu. Tathmini athari za mitazamo ya kijamii katika motisha ya mwanafunzi.

Mitazamo hasi ya jamii kuhusu elimu huathiri motisha ya mwanafunzi kwa kupunguza thamani anayoipa elimu. Jamii inapodharau elimu, mwanafunzi huona kuwa kujifunza hakutamsaidia kuboresha maisha yake.

Athari nyingine ni kupungua kwa matarajio ya kielimu. Wanafunzi wanaokulia katika jamii zenye mtazamo hasi hujiwekea malengo madogo au kukosa malengo kabisa, hali inayopunguza bidii na juhudi katika masomo.

Mitazamo ya kijamii pia huathiri msaada wa wazazi na jamii kwa mwanafunzi. Jamii isiyothamini elimu huwa haitoi usaidizi wa vifaa, ushauri, au ufuatiliaji wa maendeleo ya mwanafunzi.

Aidha, mitazamo hasi huweza kuathiri hali ya kisaikolojia ya mwanafunzi, kumfanya ajione hana uwezo au hana thamani, jambo linaloathiri motisha na ufaulu wake.

3. Darasa lenye mazingira mazuri ya kimwili bado lina changamoto za kitabia. Eleza kwa hoja kwa nini mazingira ya kisaikolojia yana uzito mkubwa katika ujifunzaji.

Mazingira ya kisaikolojia yanahusisha hisia, mahusiano, na hali ya kiakili ya wanafunzi darasani. Hata kama mazingira ya kimwili ni mazuri, hali ya hofu, msongo wa mawazo, au kukosa kujiamini huathiri ujifunzaji.

Mahusiano duni kati ya mwalimu na wanafunzi huunda mazingira ya kisaikolojia yasiyo rafiki. Wanafunzi wanapokosa kuamini au kuheshimiwa, huonesha tabia zisizofaa na kushindwa kushiriki kikamilifu katika masomo.

Mazingira ya kisaikolojia pia yanahusisha hali ya usalama wa kihisia. Wanafunzi wanaohisi kudhalilishwa, kubezwa, au kuadhibiwa kupita kiasi hupata hofu inayodhoofisha ujifunzaji.

Kwa hiyo, mazingira ya kisaikolojia yana uzito mkubwa kwa sababu huamua namna mwanafunzi anavyohisi, kufikiri, na kushiriki katika ujifunzaji zaidi ya mazingira ya kimwili pekee.

4. Baadhi ya walimu hutumia tathmini kama chombo cha kuwatisha wanafunzi. Jadili madhara ya mtazamo huo kwa maendeleo ya kielimu.

Kutumia tathmini kama chombo cha vitisho hujenga hofu badala ya kujifunza. Wanafunzi huona tathmini kama adhabu na si fursa ya kujifunza, hali inayopunguza motisha yao.

Mtazamo huo huathiri vibaya kujiamini kwa wanafunzi. Wanafunzi huanza kuamini kuwa hawawezi kufaulu, jambo linaloshusha juhudi na utendaji wao katika masomo.

Madhara mengine ni kupungua kwa uaminifu kati ya mwalimu na mwanafunzi. Wanafunzi wanapomwogopa mwalimu, hushindwa kuuliza maswali au kueleza changamoto zao.

Aidha, tathmini ya vitisho hupunguza ubunifu na fikra huru. Wanafunzi hulenga kuepuka makosa badala ya kuelewa na kuchunguza maarifa mapya.

5. Mwalimu anapanga somo kwa umakini lakini hushindwa kulitekeleza ipasavyo. Chambua vikwazo vinavyoweza kusababisha hali hiyo.

Kikwazo kimoja ni uhaba wa muda unaotokana na ratiba isiyo rafiki au majukumu mengi ya ziada. Hali hii humfanya mwalimu ashindwe kufuata mpango wa somo kikamilifu.

Kikwazo kingine ni mazingira halisi ya darasani yasiyolingana na mipango. Msongamano wa wanafunzi, kelele, au ukosefu wa vifaa huathiri utekelezaji wa somo.

Upungufu wa ushiriki wa wanafunzi pia ni kikwazo. Endapo wanafunzi hawana motisha au hawapo tayari kujifunza, hata somo lililopangwa vizuri hushindwa kufanikiwa.

Aidha, ukosefu wa ujuzi wa vitendo wa mwalimu katika kutumia mbinu mbalimbali unaweza kuzuia utekelezaji mzuri wa somo.

6. Wanafunzi wenye uwezo tofauti wanafundishwa kwa mtindo mmoja. Tathmini athari za hali hiyo katika usawa wa elimu.

Kufundisha kwa mtindo mmoja huwanufaisha wanafunzi wachache tu wanaolingana na mtindo huo. Wanafunzi wengine hubaki nyuma, hali inayovunja usawa wa elimu.

Athari nyingine ni kupungua kwa motisha kwa wanafunzi wenye uwezo wa chini au mitindo tofauti ya ujifunzaji. Hawa hujiona hawathaminiwi na mfumo wa ufundishaji.

Hali hii pia huongeza pengo la ufaulu kati ya wanafunzi. Wenye uwezo wa juu huendelea kufanya vizuri huku wengine wakizidi kudumaa kielimu.

Kwa ujumla, kufundisha kwa mtindo mmoja kunakiuka kanuni ya usawa wa elimu kwa kushindwa kutoa fursa sawa za kujifunza kwa wanafunzi wote.

7. Mawasiliano duni kati ya mwalimu na mwanafunzi yameibua migogoro darasani. Eleza kwa kina nafasi ya mawasiliano katika kujenga mazingira ya ujifunzaji.

Mawasiliano mazuri hujenga uelewano na heshima kati ya mwalimu na mwanafunzi. Hii huunda mazingira ya amani na ushirikiano darasani.

Kupitia mawasiliano, mwalimu huweza kuelewa mahitaji, hisia, na changamoto za wanafunzi. Hii humsaidia kuchukua hatua stahiki kabla migogoro haijatokea.

Mawasiliano bora pia huwapa wanafunzi nafasi ya kueleza maoni na kuuliza maswali. Hii huongeza ushiriki na kupunguza mkanganyiko unaoweza kusababisha migogoro.

Aidha, mawasiliano yasiyo ya vitisho hujenga hali ya kuaminiana inayochochea ujifunzaji wenye tija.

8. Nidhamu kali imepunguza kelele darasani lakini imeongeza woga kwa wanafunzi. Tathmini ufanisi wa aina hiyo ya nidhamu kielimu.

Nidhamu kali inaweza kuwa na ufanisi wa muda mfupi katika kudhibiti tabia kama kelele. Hata hivyo, ufanisi huo haujengi mazingira chanya ya ujifunzaji.

Kuongezeka kwa woga huathiri vibaya ujifunzaji kwa kupunguza kujiamini na ushiriki wa wanafunzi. Wanafunzi huogopa kuuliza maswali au kutoa maoni.

Nidhamu ya hofu pia huathiri uhusiano kati ya mwalimu na mwanafunzi. Badala ya kuaminiana, hujengwa uhusiano wa woga na utii wa kulazimishwa.

Kwa msingi wa kielimu, nidhamu inayojenga uelewa na uwajibikaji ina ufanisi zaidi kuliko nidhamu kali inayotegemea hofu.

9. Baadhi ya changamoto za ujifunzaji hugundulika kuchelewa sana. Jadili jinsi tathmini endelevu ingeweza kuzuia hali hiyo.

Tathmini endelevu hufanyika mara kwa mara wakati wa ufundishaji, hivyo humsaidia mwalimu kugundua mapema changamoto za ujifunzaji.

Kupitia tathmini hii, mwalimu hutambua maeneo ambayo mwanafunzi anaelewa na yale yenye ugumu kabla hayajawa makubwa.

Tathmini endelevu humwezesha mwalimu kurekebisha mbinu za ufundishaji na kutoa msaada wa haraka kwa wanafunzi wanaohitaji.

Hivyo, tathmini endelevu huzuia kuchelewa kugundua matatizo ya ujifunzaji na kuboresha maendeleo ya wanafunzi.

10. Mwalimu asiyezingatia maadili ya kazi anaweza kuwa na athari pana zaidi ya darasani. Jadili hoja hii.

Mwalimu asiyezingatia maadili ya kazi huathiri tabia na mitazamo ya wanafunzi. Wanafunzi huiga mienendo yake na kuendeleza maadili duni katika jamii.

Athari hizo huenea hadi kwa wazazi na jamii kwa ujumla. Jamii inapokosa imani na walimu, heshima kwa elimu na shule hupungua.

Maadili duni ya kazi pia huathiri ubora wa rasilimali watu ya taifa. Wanafunzi wanaokulia katika mazingira yasiyo ya maadili huwa wafanyakazi wasio waadilifu baadaye.

Kwa hiyo, mwalimu ana jukumu pana la kijamii, na kutozingatia maadili ya kazi kunaathiri maendeleo ya kijamii na kitaifa.

SEHEMU B: SAIKOLOJIA YA ELIMU (Alama 15)

Jibu swali moja (1) tu katika sehemu hii.

11. Mwalimu wa shule ya msingi analazimika kufundisha dhana za juu kwa wanafunzi ambao bado wanategemea uzoefu halisi. Kwa kutumia misingi ya ukuaji wa kiakili, tathmini changamoto hiyo na toa mapendekezo ya kitaalamu.

Kulingana na misingi ya ukuaji wa kiakili, wanafunzi wa shule ya msingi mara nyingi huwa katika hatua ya kufikiri kwa vitendo halisi. Wanahitaji vielelezo na uzoefu wa moja kwa moja ili kuelewa dhana.

Changamoto hutokea pale wanapolazimika kufundishwa dhana za juu au dhahania bila maandalizi ya kutosha. Hii husababisha mkanganyiko na kushuka kwa uelewa.

Mapendekezo ya kitaalamu ni kutumia vifaa halisi, mifano ya maisha ya kila siku, na mbinu za vitendo ili kuunganisha dhana za juu na uzoefu halisi.

Aidha, mwalimu anapaswa kuanzisha dhana taratibu kutoka rahisi kwenda ngumu kulingana na kiwango cha ukuaji wa wanafunzi.

12. Mwanafunzi anaonekana mwenye uwezo mkubwa lakini hupata hofu kali wakati wa mitihani. Chambua hali hiyo kwa kuzingatia dhana za kisaikolojia zinazohusiana na ujifunzaji.

Hofu ya mitihani ni hali ya kisaikolojia inayoweza kuathiri hata wanafunzi wenye uwezo mkubwa. Hofu huathiri umakini na kumbukumbu wakati wa kufanya mtihani.

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

Kisaikolojia, hali hii inaweza kuhusishwa na msongo wa mawazo na uzoefu hasi wa awali wa mitihani. Mwanafunzi huogopa kushindwa au kukosa matarajio ya wazazi na walimu.

Hofu kali husababisha mwitikio wa wasiwasi unaodhoofisha uwezo wa kufikiri kwa utulivu na kutumia maarifa aliyojifunza.

Mapendekezo ni pamoja na ushauri nasaha, maandalizi ya kisaikolojia, na matumizi ya tathmini zisizo za vitisho ili kumsaidia mwanafunzi.

SEHEMU C: MITAALA NA UFUNDISHAJI (Alama 15)

Jibu swali moja (1) tu katika sehemu hii.

13. Mtaala mpya umeanzishwa bila maandalizi ya kutosha kwa walimu. Jadili athari za hali hiyo katika utekelezaji wa mtaala.

Ukosefu wa maandalizi huathiri uelewa wa walimu kuhusu malengo na maudhui ya mtaala mpya. Hii husababisha utekelezaji usio sahihi.

Walimu huweza kutumia mbinu za zamani zisizoendana na mtaala mpya, jambo linalopunguza ufanisi wa mabadiliko yaliyokusudiwa.

Hali hii pia huongeza mkanganyiko na msongo wa kazi kwa walimu, hali inayoweza kushusha motisha na ubora wa ufundishaji.

Kwa ujumla, mtaala mpya bila maandalizi husababisha pengo kati ya sera na utekelezaji halisi darasani.

14. Mwalimu anapotegemea mbinu moja kwa muda mrefu, ujifunzaji hubaki palepale. Tathmini kauli hiyo kwa mifano ya kielimu.

Kutegemea mbinu moja huwapuuza wanafunzi wenye mitindo tofauti ya ujifunzaji. Hii husababisha baadhi yao kushindwa kuelewa kikamilifu.

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

Kwa mfano, kutumia mihadhara pekee huwanufaisha wanafunzi wa kusikiliza lakini kuwaacha nyuma wanaojifunza kwa vitendo au kuona.

Utofauti wa mbinu huongeza motisha na uelewa wa wanafunzi. Kutotumia utofauti huo husababisha ujifunzaji kudumaa.

Hivyo, kauli hiyo ni sahihi kwa kuwa ufundishaji bora huhitaji matumizi ya mbinu mbalimbali kulingana na mada na wanafunzi.

SEHEMU D: UTAFITI WA KIELIMU, UPIMAJI NA TATHMINI (Alama 15)

Jibu swali moja (1) tu katika sehemu hii.

15. Shule imeanza kutumia matokeo ya mitihani kama kipimo pekee cha ubora wa elimu. Jadili mapungufu ya mtazamo huo kwa misingi ya upimaji wa kielimu.

Matokeo ya mitihani hupima sehemu ndogo tu ya uwezo wa mwanafunzi, hasa uwezo wa kitaaluma. Hayapimi kikamilifu stadi za vitendo, maadili, na ubunifu.

Kutegemea mitihani pekee kunasababisha kufundisha kwa ajili ya mtihani badala ya kujifunza kwa kina. Hii hupunguza ubora wa elimu.

Mtazamo huo pia huathiri wanafunzi kisaikolojia kwa kuongeza hofu na msongo wa mawazo.

Kwa misingi ya upimaji wa kielimu, ubora wa elimu unapaswa kupimwa kwa kutumia vigezo vingi kama tathmini endelevu na utendaji.

16. Utafiti wa kielimu ulifanywa lakini haukuleta mabadiliko yoyote shuleni. Chambua sababu zinazoweza kusababisha hali hiyo.

Sababu moja ni kutotafsiri vizuri matokeo ya utafiti. Taarifa zinapokusanywa bila kuchambuliwa ipasavyo, haziwezi kutumika kuboresha hali.

Sababu nyingine ni kukosekana kwa mapendekezo yanayotekelezeka. Mapendekezo yasiyoendana na mazingira ya shule hushindwa kutekelezwa.

Aidha, ukosefu wa dhamira kutoka kwa uongozi na walimu huathiri utekelezaji wa matokeo ya utafiti.

Pia, ukosefu wa rasilimali za kutekeleza mapendekezo husababisha utafiti kubaki kwenye karatasi tu.

SEHEMU E: MISINGI YA ELIMU (Alama 15)

Jibu swali moja (1) tu katika sehemu hii.

17. Elimu inapopewa uzito wa kiuchumi pekee, baadhi ya malengo yake ya msingi hupotea. Jadili hoja hii.

Elimu inapolengwa zaidi kwa ajira na kipato, malengo ya kukuza maadili na utu hupungua. Elimu hugeuka chombo cha kiuchumi pekee.

Hoja hii inaonesha kuwa elimu pia ina jukumu la kukuza raia waadilifu, wanaowajibika, na wanaojali jamii.

Kupuuzwa kwa malengo ya kijamii na kimaadili husababisha jamii yenye wataalamu lakini wasio na maadili.

Hivyo, elimu inapaswa kuangaliwa kwa mtazamo mpana unaojumuisha maendeleo ya kiuchumi, kijamii, na kimaadili.

18. Jamii inaposhindwa kushiriki kikamilifu katika elimu, shule hubaki peke yake. Tathmini athari za hali hiyo kwa maendeleo ya taifa.

Jamii inapojitenga na elimu, shule hukosa msaada wa kimaadili, kifedha, na kimazingira unaohitajika kwa maendeleo ya wanafunzi.

Athari nyingine ni kushuka kwa uwajibikaji wa wazazi katika kufuatilia maendeleo ya watoto wao kielimu.

Hali hii husababisha shule kushindwa kuzalisha rasilimali watu bora kwa maendeleo ya taifa.

Kwa ujumla, maendeleo ya taifa hupungua pale jamii inaposhindwa kushirikiana na shule katika masuala ya elimu.